

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

КРИЛОВА ВСЕЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 379.823:7.094

**КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ
ЯК ФЕНОМЕНИ ЕКРАННОЇ КУЛЬТУРИ**

09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор філософських наук, професор
Розова Тамара Вікторівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
професор кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, дійсний член
Національної академії мистецтв України
Чміль Ганна Павлівна,
Національна академія мистецтв України,
завідувач відділу світової культури Інституту
культурології;

кандидат філософських наук, доцент
Препотенська Марина Петрівна,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»,
доцент кафедри філософії.

Захист відбудеться 23 грудня 2014 року о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 21 листопада 2014 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б.К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. З огляду на непростий характер духовного відродження та розвитку української культури в сучасності, значущим сьогодні є звернення до кіно і телебачення, які здійснюють суттєвий вплив на формування світогляду, світовідношення та внутрішньої культури особистості.

Актуальність теми даного дослідження зумовлена суперечливими процесами, що відбуваються в Україні та світі; кіно і телебачення не лише відображають ці процеси, а й визначають їх розвиток на рівні культурних тенденцій і життєвих стратегій як особистості, так і суспільства.

Очевидним є те, що кіно- і телевізійні твори сьогодення все більше нагадують продукт, який спокушає «проковтнути» його, але швидко «вимивається з душі». Є й такі екранні твори, що слугують лише засобом самовираження бунтуючої особистості митця. І, нарешті, є фільми та телепрограми, що актуалізують гуманістичний розвиток особистості і суспільства, являють собою справжнє мистецтво, яке піднімає над буденністю.

Проте слід констатувати, що сучасний глядач все частіше приймає готові моделі поведінки, які демонструє екран, більше того, починає жити в екранній реальності. Приготовлена, яскрава екранна реальність стає, як зазначає Ж.Бодрійяр, «гіперреальністю», у просторі якої людина віддає перевагу симулякру, що виступає привабливішим за справжнє життя.

Зміщення акценту зі змісту на форму, значний попит на так зване «попкорнове кіно», розважальні шоу та серіали, конвеєрність екранного виробництва та засилля реклами на екранах спричиняють екзистенціальну стагнацію особистості – як глядача, так і митця.

Екранна культура все більше перетворюється на екранну технологію. Новітні комп'ютерні досягнення (технологія 3-D тощо) поставили на перше місце зовнішню досконалість екранного зображення, у той час як ідея екранного твору часто-густо стає другорядною. Кіно і телебачення сьогодення стимулюють емоції та враження, залишаючи глядача байдужим на екзистенціальному рівні. Наш сучасник все більше споживає видовище на екрані, розчиняючись в ньому, а не переживає завдяки екранному твору духовні та душевні зміни.

З іншого боку, кіно і телебачення значно розширюють можливості людини у пізнанні себе та світу, адже екран є могутнім засобом втілення життєвого досвіду у формі динамічного зображення. Екранна культура впливає не тільки на глядача, а й на митця, внутрішній світ якого відображають екранні твори. У своїх найкращих проявах кіно і телебачення спонукають як митця, так і глядача до насправді гуманістичного розвитку особистості. Даруючи людині катарсичні переживання, кіно і телебачення звеличують людську сутність у її духовності, душевності та неповторній здатності до творчості.

Все це актуалізує дослідження різних проявів кіно і телебачення в екранній культурі та взаємодії митця і глядача. Трансформація людської природи в епоху домінанти екранної культури потребує глибинного аналізу

екзистенціальних вимірів цієї культури, найважливішими елементами якої є кіно і телебачення.

Значущими для дослідження кіно і телебачення як феноменів екранної культури є фундаментальні праці М.Бахтіна, Д.Белла, В.Біблера, Ж.Бодрійяра, М.Бубера, З.Кракауера, Ю.Лотмана, М.Маклюена, Г.Маркузе, Х.Ортеги-і-Гассета, Е.Тоффлера, К.Р. Хоффман та ін.

Ґрунтовним є компаративістський аналіз кіно і телебачення, здійснений М.Маклюеном. Природу кіно дослідник вбачає у поєднанні механічного та органічного проявів життя в завершеному екранному творі; телебачення передусім є інтерактивним комунікативним засобом, який подає нам інформацію як щось незавершене, що потребує продовження.

В творчості Ж.Бодрійяра маємо аналіз сутнісних основ кіно і телебачення та їх впливу на буття людини. Дослідник розглядає різні форми зображення та їх специфіку у відтворенні явищ світу. Ж.Бодрійяр робить акцент на правдивості фотографічного зображення порівняно з симулятивними кіно- і телевізійними «картинками». Аналізуючи відмінність кіно і телебачення, він наголошує на одномірності телевізійного зображення і на смисловій та сугестивній насиченості кінозображення.

Цікаве осмислення екранної культури в цілому ми зустрічаємо в роботах П.Вірільо, який переконливо показує як «штучний горизонт» екрану в бутті сучасної людини починає домінувати над безпосередньою просторовою перспективою. Н.Луман досліджує екранну культуру в контексті мас-медіа. Ж. Делез осмислює природу кіно через поняття «образ-час» та «образ-рух», розвиваючи філософські побудови А.Бергсона.

Російський дослідник П.Огурчиков трактує екранну культуру як нову міфологію; ці ж тенденції маємо у роботах А.Гулімової. Сучасна дослідниця Н. Вакулич зазначає, що екранна культура являє собою принципово новий спосіб комунікації та трансляції інформації, соціокультурного досвіду й соціально значущих норм.

Аналіз специфіки кінематографу, його взаємодії з іншими феноменами культури та його впливу на природу людини зустрічається у теоретичних та публіцистичних роботах Д.Вертова, О.Довженка, С.Ейзенштейна, М.Ромма, А.Тарковського, а також в дослідженнях кінознавців Н.Агафонової, К.Разлогова та ін. В контексті аналізу специфіки кіно і телебачення як феноменів екранної культури важливі роботи сучасного російського автора В.Міхалковича, який трактує телебачення за допомогою метафори «всебачення», що підкреслює сутнісне протиріччя телебачення: з одного боку, воно дарує людині універсальне бачення світу, а з іншого, – підкреслює обмеженість її можливостей. І.Клімов аналізує феномен телебачення як дискурсу, системи мовних комунікацій, форми соціального знання і способу накопичення суспільством інформації про себе.

Важливі теоретичні передумови осмислення екранної культури маємо в роботах сучасних вітчизняних науковців у галузях соціальної філософії, філософії освіти, філософії культури, історії філософії (В.Андрущенко, Т.Андрущенко, Н.Адаменко, В.Бондаренко, А.Бичко, В.Вашкевич, Т.Глушко,

О.Гомілко, І.Дробот, В.Заблоцький, С.Куцепал, В.Кушерець, Г.Ільїна, Я.Любивий, Б.Матюшко, Г.Миленька, Н.Мозгова, І.Немчинов, Л.Панченко, Л.Облова, О.Панич, І.Предборська, В.Савельєв, О.Скубашевська, О.Уваркіна, К.Фоменко та ін.).

Для аналізу специфіки людського буття в контексті екранної культури значущими є напрацювання започаткованої В.Шинкаруком Київської світоглядно-антропологічної школи (І.Бичко, М.Булатов, В.Загороднюк, В.Іванов, Г.Коваadlo, Т.Лютий, Т.Розова, В.Табачковський, Н.Хамітов, Г.Шалашенко та ін.).

Теоретично цінними для дослідження впливу кіно і телебачення на природу людини є ідеї М.Поповича про когнітивний, сугестивний та експресивний виміри людського буття. Осмислення природи екрану в людському бутті потребує звернення до ідей В.Табачковського щодо людини як полісутнісної істоти. В контексті дослідження кіно і телебачення як феноменів буття сучасної людини евристично цінним стає проект метаантропології Н.Хамітова; в його теоретико-методологічному річищі здійснюються дотичні до проблематики дисертації дослідження українських та зарубіжних філософів Л.Гармаш, О.Зайченко, І.Зубавіної, С.Крилової, С.Міневої, М.Препотенської, Д.Свириденко, Л.Тарасюк та ін.

Для осягнення кіно і телебачення значущими є світоглядні й методологічні підходи таких українських філософів у галузях філософської антропології, етики та естетики як М.Братерська-Дронь, О.Висоцька, Л. Левчук, Ю.Легенький, О.Оніщенко, Т.Розова, Г.Чміль, Р.Шульга, а також мистецтвознавців та культурологів І.Зубавіної, В.Ілляшенка, Г.Меднікової, В.Скуратівського та ін.

Аналіз публікацій дозволяє зробити висновок, що хоча окремі аспекти кіно і телебачення були достатньо повно осмислені в філософській літературі, спеціального комплексного компаративістського дослідження цих феноменів у їх впливі на природу сучасної людини ще немає. Це актуалізує необхідність системного філософського вивчення цих явищ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження здійснено в межах науково-дослідницької роботи кафедри філософської антропології Інституту філософської освіти та науки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова й безпосередньо пов'язане з темою «Актуальні проблеми філософської антропології», науковий напрям «Дослідження проблем гуманітарних наук», що входять до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, який був затверджений Вченою радою університету 28 грудня 2006 року, протокол № 5. Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова 23 лютого 2012 року, протокол № 7.

Метою дослідження є аналіз кіно і телебачення як феноменів екранної культури та їх впливу на життя людини.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань:

- провести аналіз літератури з теми дисертації та обґрунтувати методологічні підходи;
- визначити основні поняття дослідження та сформулювати його базові гіпотези;
- проаналізувати кіно як тип видовища та форму екзистенціального переживання світу;
- визначити типи кіно в контексті світогляду та мистецької діяльності режисера та актора;
- проаналізувати телебачення як еволюцію кіно та новий тип екранної культури;
- осягнути специфіку сприйняття екрану в кіно та на телебаченні;
- проаналізувати критерій екзистенціальної глибини кіно та телебачення;
- дослідити вплив кіно і телебачення на природу людини в контексті метаморфоз героя та глядача;
- проаналізувати феномен гламуризації образу сучасного екранного героя;
- дослідити екранний спосіб життя як тенденцію сучасного суспільства;
- осмислити феномени українського кіно і телебачення та перспективи їх еволюції.

Об'єктом дисертаційного дослідження виступає буття людини в контексті екранної культури.

Предметом дослідження є кіно і телебачення як явища екранної культури.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі передусім були застосовані компаративістський та герменевтичний підходи.

Методологічно плідними виявилися концепти «гарячої» та «холодної» комунікації М.Маклюєна, до яких дослідник відносить відповідно кіно і телебачення. На цій основі в дисертації вводяться поняття «екзистенціально гарячого» та «екзистенціально холодного» кіно і телебачення, які відображають не лише зовнішнє емоційне залучення автора та глядача у екранну культуру, а й глибину сенсу екранного твору, який впливає на внутрішній світ людини та її взаємовідношення з Іншим.

Для осмислення специфіки впливу екранної реальності на людину евристично значущим став концепт Ж.Бодрійєра «гіперреальність», що трактується як віртуальна реальність, у якій відбувається своєрідне «підсилення» дійсності її симулякрами.

Методологічно цінною стала логотерапія В.Франкла як метод актуалізації волі до сенсу в людському бутті й пізнання людського буття в контексті цієї волі. Цей підхід дозволив розглянути кіно і телебачення як своєрідну «екранну логотерапію» для автора й глядача в умовах деформації духовних орієнтирів та кризи сенсу життя.

У контексті дослідження впливу екранної культури на сучасну людину та її комунікацію, що розкривається у толерантності і любові, значущим є гуманістичний психоаналіз Е.Фромма. Використання цього підходу дало можливість усвідомити, що в умовах суспільства споживання, яке стимулюється екраном, прагнення до свободи та любові стає засобом збереження цілісності та гідності особистості.

Евристично продуктивним став проект метаантропології Н.Хамітова як філософії буденного, граничного та метаграничного вимірів буття людини, що дозволило здійснити компаративістський аналіз екзистенціальних особливостей кіно і телебачення у цих вимірах, а також метаморфоз автора та глядача. В контексті даного проекту метаантропології методологічно цінною стала концепція філософського мистецтва як розв'язання глибинних протиріч життя, що породжує катарсис. Це дозволило ввести й обґрунтувати концепти «філософське кіно» та «філософське телебачення».

Для досягнення критерію плідності екзистенціального впливу кіно і телебачення на глядача важливим видався й запропонований Н.Хамітовим та С.Криловою андрогін-аналіз як філософська та психоаналітична практика, в межах якої буття особистості розглядається як духовно-душевна цілісність. Це дало можливість усвідомити, що і кіно, і телебачення у найвищих своїх проявах здатні актуалізувати не лише духовність, а й душевність.

В межах дослідження був задіяний підхід Г.Чміль «кіноантропологія», який допомагає досягнути потенціал кіно у зображенні не просто об'єктів світу, а «самої людини»; даний методологічний підхід дозволив проаналізувати гуманістичні можливості та перспективи екранної культури взагалі, й кіно і телебачення зокрема.

На основі окреслених методологічних стратегій виокремлюється нова методологічна стратегія аналізу кіно і телебачення як фундаментальних елементів екранної культури – *екранна метаантропологія*, сутність якої полягає в тому, що вона досліджує кіно і телебачення в буденному, граничному та метаграничному бутті людини, виділяючи при цьому не лише типи екранних творів, а й типи їх творців і аналізує відносини між ними.

Наукова новизна одержаних результатів полягає передусім у тому, що кіно і телебачення як феномени екранної культури розглядаються у буденному, граничному та метаграничному вимірах людського буття, які є ключовими концептами екзистенціальної антропології та метаантропології Київської світоглядно-антропологічної школи; при цьому аналіз кіно і телебачення проводиться як з позицій митця, що створює екранні проекти (режисера, актора, телеведучого), так і з позицій глядача, що сприймає їх.

Обґрунтовується висновок, що в буденному вимірі людського буття маємо маніпуляцію особистістю як у кіно, так і на телебаченні, в граничному вимірі буття людини домінує монологічне самовираження особистості, в метаграничному вимірі людського буття і кіно, і телебачення породжують катарсис як у автора, так і у глядача, сприяючи їх екзистенціальному діалогу та світоглядній відкритості, що знаменує появу «філософського кіно» й «філософського телебачення».

Новизна дослідження конкретизується в наступних положеннях, які виносяться на захист:

Вперше у вітчизняній філософській антропології:

– доведено, що кіно як тип видовища та форма екзистенціального переживання людиною світу і телебачення як засіб масової комунікації сьогодні не лише глибинно увійшли в буття людини і зайняли значне місце в структурі культури, а й ведуть до змін самої природи людини та культури, що зокрема виражається у появі «екранного способу життя». Цей спосіб життя полягає у тому, що світобачення людини та її внутрішній світ все більше пов'язуються з екраном – телевізора, кінотеатру, комп'ютера, мобільного телефона, термінала тощо, а перегляд відеоінформації стає одним з головних занять нашого сучасника тим вагомішим, чим він є молодшим;

– обґрунтовано, що в сучасній екранній культурі кіно й телебачення з необхідністю синтезуються з комп'ютером – поширення та розвиток Інтернету зробили їх персонально доступними в будь-який момент часу. Це стимулює перетворення сучасного екрану в засіб виходу особистості у світ взаємодії з іншими особистостями, в якому набувається соціальний та екзистенціальний досвід. Сучасний екран стає, з одного боку, каталізатором буденного або професійного спілкування та/або розваг, а з іншого – способом пізнання, самопізнання та творчості;

– показано, що легкість і швидкість поширення екранної інформації та її доступність, з одного боку, економлять час, з іншого ж, екзистенціальні потреби людини все частіше задовольняються у просторі віртуальної реальності. Це призводить до внутрішньої замкненості при показній комунікативності та зниження інтересу до позаекранного спілкування з Іншим;

– доведено, що у вищих своїх проявах екранна культура породжує катарсис як у автора, так і у глядача, актуалізуючи кіно і телебачення метаграницного виміру людського буття, що реалізуються у філософському кіно та телебаченні, які можна ще назвати катарсичним кіно і катарсичним телебаченням. Показано, що тільки за умови глибинної просякнутості екранного твору життєвістю та філософським смислом, які завершуються катарсисом, цей твір отримує статус справжнього твору мистецтва;

– проаналізовано феномени «розчинення екрану» в кіно та «присутності екрану» на телебаченні. Ці концепти виражають принципову відмінність кіно і телебачення у контексті їх сприйняття глядачем. У кіно людина сприймає себе як *співучасника* дійства фільму на всіх онтологічних рівнях, тому екран ніби «розчиняється». На телебаченні ж видовищність та інформативність домінують над драматургією та екзистенціальною глибиною, тому відводять людині роль *спостерігача*, що зумовлює сприйняття зображення на екрані телевізора як обмеженого елемента оточуючого простору;

– виокремлено екзистенціальні типи творців кіно і телебачення (режисера, актора і телеведучого), які означено за допомогою метафор: «Маніпулятор», «Бунтар», «Володар» та «Актуалізатор». Зазвичай Маніпулятор створює кіно і телебачення, що є системно орієнтованими на маси, а тому мають значну популярність у глядача буденного виміру людського буття.

Бунтар та Володар як творці є особистостями граничного буття людини. Головною метою Бунтаря виступає повстання проти буденності, тоді як Володар у творчості реалізує волю до влади. У цьому випадку кіно і телебачення виступають лише засобом для самовираження егоцентричної особистості та/або побудови владних стосунків із Іншим. Кіно і телебачення, що створюються Актуалізатором, характеризуються цілісністю форми та змісту, екзистенціальною глибиною та катарсичним завершенням, що очищує душу глядача. Актуалізатор володіє філософським світоглядом, відкритим, толерантним, творчим; своєю творчістю він реалізує волю до свободи та любові. Саме Актуалізатор створює філософське кіно і телебачення, які здійснюють особистісний діалог із глядачем, спрямовані на духовний та душевний розвиток людини.

Удосконалені та уточнені наступні положення:

– на основі відповідних понять М. Маклюєна про кіно як «гарячий» і телебачення як «холодний» засоби комунікації, що описують специфіку залученості глядача в екранне видовище, запропоновано концепти «екзистенціально гарячого» та «екзистенціально холодного» кіно і телебачення як засобів комунікації, що здійснюють вплив на світогляд людини, її особистість та творчість. Це дозволило розглянути не лише зовнішній бік участі глядача у екранному видовищі, а й смислову наповненість кіно і телебачення, що впливають на його внутрішній світ;

– критерієм «екзистенціально холодного» та «екзистенціально гарячого» кіно і телебачення виступає глибина смислу. «Екзистенціально гарячим», тобто актуалізуючим особистість, в екранній культурі може бути як кіно, так і телебачення. Так само і «екзистенціально холодне» – те, що виступає відстороненням від пошуків сенсу і породжене нудьгою та втечею від свободи – є характеристикою і кіно, і телебачення;

– виявлено, що у буденному вимірі людського буття екранна реальність, через спресованість подій та видовищність, стає для людини привабливішою за справжнє життя, що можна описати за допомогою концепту Ж.Бодрійяра «гіперреальність». Глядач сприймає екранну реальність з позицій буденного світогляду, що має несамостійний, некритичний, нетворчий характер і тому піддається світоглядним і поведінковим маніпуляціям, що виходять з екрану. Використовуючи комп'ютерну графіку, кіно і телебачення, пропонують глядачеві симулякр реальності, яскраву, «приготовлену», гламурну віртуальну реальність, яка конкурує зі справжнім життям, а часто навіть перевершує його;

– в контексті логотерапії В.Франкла як методу актуалізації сенсу людського існування, волі до його пошуку та здійснення, філософське кіно і телебачення проаналізовано як своєрідну «екранну логотерапію» для глядача в умовах втрати духовних орієнтирів та «екзистенціального вакууму»;

– на основі досліджень С.Криловою соціальних та особистісних вимірів краси та її антиподу – гламурності, доведено, що у просторі сучасного кіно і телебачення відбувається процес «гламуризації» сучасного екранного героя. Серіали і телешоу все більше пропагують бездоганність зовнішності акторів та телеведучих. Це спричинює гламуризацію як чоловічого, так і

жіночого екранних образів, що проявляється у культурі відвертої тілесності та акцентуванні на трендових атрибутах. «Краса» на телебаченні – це результат копіткої роботи візажистів та стилістів, які строго слідуєть модним тенденціям, створюючи «еталонну гламурність» ведучих, що засліплює, дарує своєрідне «естетичне збудження», але її носії «втрачають обличчя». Гламуризація спонукає бажання здаватися, а не бути, вона деактуалізує у глядача устремління до розвитку особистості як краси внутрішнього світу.

Набули подальшого розвитку такі ідеї та положення:

– в контексті проекту метаантропології виокремлено типи кіно і телебачення, які відповідають буденному, граничному і метакричному вимірам людського буття та створюються автором із відповідними екзистенціальними вимірами світогляду – буденним, особистісним, філософським. Це – так зване «попкорнове кіно», «кіно самовираження» та «філософське кіно», з якими корелюють інформаційно-розважальне, «неформатне» та філософське телебачення;

– «попкорнове кіно» пропонує буденні сюжети, в яких життєві конфлікти завершуються хеппі-ендом, що не викликає екзистенціальних переживань, а просто розважає. «Кіно самовираження», з одного боку, піднімає важливі філософські питання, а з іншого, – так і не знаходить відповіді, лише оголюючи болісні життєві протиріччя та підкреслюючи абсурдність людського буття. Філософське кіно, сповнене драматургічної цілісності та смислової насиченості, розв'язує життєві конфлікти та дарує катарсичні переживання, що очищують душу та піднімають над буденністю як глядача, так і автора;

– інформаційно-розважальне телебачення, так як і «попкорнове кіно», виступає засобом розваги, що насичує глядача враженнями, емоціями та дарує певний соціальний досвід. «Неформатне» телебачення не просто видає інформацію, а й аналізує її, «запаковуючи» у незвичну форму, збуджуючи інтелект людини, проте не розв'язує життєвих протиріч; таке телебачення тяжіє до демонстрації проблем та екзистенціально насичених ситуацій і лише формально виводить людину за свої межі. Філософське телебачення у світоглядному діалозі звертається до особистості глядача, спонукає до пошуку істини, сенсу, розвитку себе та відносин зі світом.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає у побудові цілісного філософського дослідження кіно і телебачення в їх екзистенціальних та соціокультурних аспектах на основі розробленого авторського підходу екранної метаантропології, що відкриває можливість нового напрямку у філософській антропології та філософії культури.

Важливе значення одержаних у дисертації результатів полягає у можливості дослідження смислових засад екранної культури не лише в естетичних, а й у екзистенціальних її аспектах; це дає можливість актуалізувати творення катарсичних фільмів та телепрограм у реальній практиці сучасного кіно та телебачення.

Результати дослідження також можуть бути корисними при розробці стратегій державної політики у галузі кіно та телебачення в Україні.

Теоретичні положення, висновки та методологічні напрацювання, отримані в процесі дослідження, особливо підхід екранної метаантропології, можуть бути застосовані при аналізі низки проблем у галузях філософської антропології, соціальної філософії, філософії культури, етики та естетики, а також у навчальному процесі при викладанні курсів та спецкурсів з гуманітарних і соціальних дисциплін.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є оригінальним дослідженням. Висновки і положення наукової новизни одержані автором самостійно. Опубліковані праці за темою кандидатської дисертації написані без співавторів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретико-методологічні положення дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні кафедри філософської антропології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, а також на низці методологічних семінарів, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних і науково-теоретичних конференцій та семінарів, зокрема: методологічному семінарі «Філософія, екзистенція, комунікація» Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України (м. Київ, 2012, 2013, 2014); щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Модернізаційні процеси державного та муніципального управління» Академії муніципального управління (м. Київ, 2013, 2014); щорічних наукових конференціях викладачів, аспірантів та студентів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ, 2011, 2012, 2013, 2014).

Публікації. Основний зміст дисертаційного дослідження відображений у восьми наукових публікаціях: семи статтях, з них 2 розміщені в іноземних наукових періодичних виданнях, 5 – у фахових виданнях, затверджених ВАК України для філософських наук; а також 1 – у збірнику матеріалів всеукраїнської наукової конференції.

Структура та обсяг дисертації зумовлені специфікою її предмета та логікою розкриття теми, а також поставленою метою і завданнями дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають у себе дванадцять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 238 сторінок, з них 213 сторінок основного тексту. Список використаних джерел становить 25 сторінок і налічує 290 найменувань, з них 24 іноземними мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження, а також визначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, ступінь їхньої апробації.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні основи дослідження кіно і телебачення як явищ екранної культури» кіно і телебачення аналізуються як ключові прояви екранної культури, визначаються

основні поняття дослідження, ставиться та розв'язується проблема його методології.

У першому підрозділі **«Огляд літератури та вибір методологічних підходів до проблеми порівняння кіно і телебачення. Екранна метаантропологія та її евристичні можливості»** відбувається аналіз низки підходів вітчизняних та зарубіжних авторів, які розглядали феномени кіно та телебачення або запропонували евристично цінні методологічні стратегії для їх дослідження.

В контексті дослідження значущими виступають ідеї М.Маклюена про кіно і телебачення як «гарячу комунікацію» та «холодну комунікацію», концепт Ж.Бодрійяра «гіперреальність», логотерапія В.Франкла, вчення про любов Е.Фромма.

Враховуючи те, що кіно і телебачення є неоднорідними феноменами не лише в культурному, а й в екзистенціальному плані, – від відверто буденних до одухотворених і катарсичних, – в нашому дослідженні методологічно цінним стає проект метаантропології Н.Хамітова, а також андрогін-аналіз, запропонований цим дослідником у співавторстві з С.Криловою.

Евристично значущим стає підхід до екранної культури (передусім до кінематографу), що був названий сучасною українською дослідницею Г.Чміль «кіноантропологія»; в межах цього підходу доводиться, що кіно передусім відображує не об'єкти світу, а «саму людину».

На основі даних методологічних стратегій обґрунтовується нова методологічна стратегія аналізу кіно і телебачення як фундаментальних елементів екранної культури – *екранна метаантропологія*.

У другому підрозділі **«Визначення основних понять дослідження»** окреслюються поняття «екран», «екранна культура», «екранне мистецтво», «кіно», «телебачення».

Під екраном розуміється окреслений простір, у якому зображення змінюється відповідно до волі людини.

Екранна культура в широкому сенсі трактується як процес і результат використання екрану в людському бутті. У строгому сенсі – це екранне мистецтво – діяльність, що у вищих своїх проявах приводить до катарсису за допомогою екрану. При цьому екранне мистецтво – це не лише окремий аспект екранної культури, це й *ступінь досконалості* екранного твору.

Кіно визначається як спосіб передачі екзистенціального досвіду через його концентрацію на екрані. У найвищому прояві кіно виступає феноменом екранної культури, який демонструє трансформацію образу героя, співпереживання якому актуалізує катарсичні зміни особистості глядача.

Під телебаченням в даному дослідженні розуміється екранний феномен, який більше ніж кіно орієнтований на інтерактивність, але передусім у буденному вимірі людського буття – у більшості випадків телебачення не сприяє поглибленню особистості, а лише розважає або інформує її. Проте телебачення може і пробуджувати особистість людини, її прагнення до сенсу та духовного розвитку через пошук істини у толерантному діалозі.

У третьому підрозділі «Базові гіпотези дослідження» запропоновано гіпотези щодо гуманістичного потенціалу кіно і телебачення, а також їх метаморфоз у буденному, граничному та метаграничному вимірах людського буття. Робиться висновок, що справжній твір екранного мистецтва наповнений життєвістю настільки, наскільки він наповнений філософією і катарсичними переживаннями як творця, так і глядача.

У другому розділі «Кіно і телебачення в екзистенціальних вимірах людського буття: компаративістський аналіз» проводиться аналіз природи кіно і телебачення, їх витоків та специфіки, а також пропонується типологія авторів екранних творів.

Перший підрозділ «Кіно як тип видовища та форма екзистенціального переживання світу» присвячений осягненню як видовищних, так і екзистенціальних аспектів феномену кіно у людському бутті.

Зазначається, що створення кіно як особливого типу екранного видовища та мистецтва є результатом зміни світосприйняття людини, в якому з'явилася потреба у синтезі живопису, фотографії, музики, літератури й театру. Комплексно впливаючи на екзистенціальну сферу глядача, кіно втілює рухливу образну реальність, що не тільки відображує життя, а й трансформує його у нову якість.

Доводиться, що і форма, і зміст кіно виражають світогляд та екзистенціальні переживання його авторів. Тому справжній фільм – це неповторний світ, який відтворює філософію його творців.

Робиться висновок, що кіно є не тільки видовище, яке демонструє естетичність та оригінальність мистецької форми, у дійсних проявах воно поєднує видовищність як форму, а одухотвореність і філософічність – як зміст.

У другому підрозділі «Типи кіно як результат світогляду та мистецької діяльності режисера та актора» йдеться про різновиди світогляду режисера та актора і їх кореляцію з типами мистецької діяльності і відповідно з типами кіно.

З методологічних позицій проекту метаантропології аналізується розкриття духовно-морального потенціалу кінорежисера та актора у різних типах кіно, що відповідають буденному, граничному та метаграничному вимірам буття людини. Ці типи кіно створюються режисером та актором, що володіють відповідними типами світогляду: буденний, особистісний та філософський. Це – так зване «*попкорнове кіно*» буденного виміру людського буття, «*кіно самовираження*» граничного буття та *філософське кіно* метаграничного виміру буття людини.

Третій підрозділ «Телебачення як еволюція кіно та новий тип екранної культури: феномени телережисера та телеведучого» присвячений осмисленню телебачення як засобу передачі інформації, що відображає життя людини і суспільства, як правило не претендуючи на право мистецьки перетворювати його. Аналізуються екзистенціальні типи авторів телебачення, зокрема телережисера та ведучого та їх мотиви у створенні телетворів.

Відзначається, що спрямованість на інформування зумовлює специфіку телевізійної мови, що полягає у простоті зображення та акцентуванні на слові.

У координатах метаантропології телебачення поділяється на *інформаційно-розважальне* – у буденному бутті людини, *неформатне* й *«екстремальне»* – у граничному бутті та *філософське* – у бутті метаграничному. У межах цих видів телебачення відбувається різна реалізація телережисера та телеведучого, які, подібно до авторів кіно, належать до екзистенціальних типів, що можуть бути описані за допомогою метафор «Маніпулятор», «Бунтар», «Володар» і «Актуалізатор».

У четвертому підрозділі **«Феномен «розчинення екрану» в кіно та «присутності екрану» на телебаченні»** відбувається усвідомлення специфіки впливу кіно і телебачення на глядача – аналізуються феномени «розчинення екрану» в кіно та «присутності екрану» на телебаченні, які породжуються мірою екзистенціальної включеності людини у екранне дійство.

П'ятий підрозділ **«Поглиблення методологічної стратегії екранної метаантропології: глибина смислу як критерій «екзистенціально гарячого» та «екзистенціально холодного» кіно та телебачення»** присвячений розвитку і осмисленню авторських концептів «екзистенціально гаряче» та «екзистенціально холодне», які відображають наповненість екранного твору сенсом, що впливає на внутрішній світ людини та світ взаємовідносин із Іншим.

Глибина смислу кіно і телебачення породжує екзистенціальну насиченість та зрілість екранного твору, що актуалізує чи деактуалізує особистість глядача.

У третьому розділі **«Вплив кіно і телебачення на природу людини»** аналізується трансформація людської природи під впливом кіно і телебачення. Досліджується феномен екранного способу життя та окреслюються перспективи вітчизняного кіно і телебачення.

У першому підрозділі **«Кіно, телебачення та природа людини: метаморфози героя та глядача»** досліджуються причини та наслідки ідентифікації людини з екранним героєм як посередником між автором і глядачем у просторі екрану.

Аналізуються екзистенціальні типи глядача, що виникають під впливом кіно і телебачення. Доводиться, що «попкорнове кіно» породжує глядача-Обивателя, який проявляє себе як «Вічний глядач» і «Вічний споживач». У вимірі граничного буття людини, в якому реалізується «кіно самовираження», маємо два екзистенціальні типи глядача – «Бунтар» та «Володар». У метаграничному вимірі людського буття під впливом філософського кіно та філософського телебачення виникає продуктивна особистість, яка проявляє себе як «Творець» і «Натхненник».

У другому підрозділі **«Гламуризація образу сучасного екранного героя»** на основі методології екранної метаантропології аналізуються тенденції метаморфоз образу екранного персонажа, який характеризується домінантою зовнішнього над внутрішнім, екзистенціальним.

У цьому контексті використовується та розвивається підхід соціальної метаантропології С.Крилової, яка розглядає феномен краси у бутті людини, співвідносячи його з гламурністю. Уточнюється концепт «гламуризація» в контексті його порівняння з поняттями «гламур» і «гламурність». Гламуризація

образу екранного героя виступає такою тенденцією сучасної екранної культури, яка характеризує процес набуття гламурності як внутрішньої вихолощеності при відвертому підкресленні тілесності, сексуальності і стильності, а також певних моделей поведінки, створених за модними шаблонами замість виявлення особистості.

Третій підрозділ «Екранний спосіб життя як тенденція сучасного суспільства» присвячений осмисленню феномену екранного способу життя, що виступає результатом впливу екрану на людське світосприйняття. Констатується, що останнім часом кіно і телебачення, синтезуючись з комп'ютерною культурою, не допомагають реалізувати сенс життя, а самі стають сенсом.

У буденному вимірі людського буття захоплення людини екранною реальністю спричинює роздвоєність її життя між сірим одноманітним світом, де панує стан напруження і роботи, та віртуальним (комп'ютерним, кінематографічним чи телевізійним), який дає можливість розслабитися та розважитися.

Постійне сприйняття спресованого життя на екрані, що стимулює розвиток суспільства споживання, спричинює значні трансформації комунікації людини, її здатності до творчості, співчуття та любові.

У четвертому підрозділі **«Феномени українського кіно і телебачення: перспективи еволюції»** досліджуються реалії та перспективи вітчизняного кіно і телебачення.

Робиться висновок, що актуальною сьогодні є потреба у розвитку українського філософського кіно з цілісною драматургією і катарсисом, що осмислює сучасність у контексті вічних, архетипових проблем людського буття. Українському телебаченню потрібно розвивати свою інтелектуальність, виводити людину за її межі та піднімати над буденністю через філософські програми. Особистісний діалог між ведучим та глядачем долає просторову і екзистенціальну віддаленість, породжує щирість і катарсичну наповненість сенсом і навіть крізь екран пробуджує справжні почуття та волю людини для конструктивних змін у житті.

ВИСНОВКИ

1. Екранна культура у формі кіно і телебачення все більше входить у наше життя і спричинює трансформацію людської природи. При цьому кіно і телебачення можуть як принижувати, висміювати природу людини, розважаючи її буденними шоу та фільмами-одноденками, так і звеличувати людську сутність у катарсичному кіно і філософських телепрограмах.

2. Кіно- і телеекрани сьогодні продукують і актуалізують життєві цінності. Це часто звужує світогляд людини, відволікає від пошуку сенсу та поглиблює внутрішню самотність, проте сучасний екран здатний і спонукати до свободи думки і подолання обмеженості.

3. З позицій запропонованої в дослідженні екранної метаантропології можна виокремити такі типи кіно і телебачення, що відповідають буденному,

граничному та метаграничному вимірам буття людини і по-різному реалізують духовно-моральний потенціал їхніх авторів. Це – так зване *«попкорнове кіно»* та *інформаційно-розважальне телебачення* буденного виміру людського буття, *«кіно самовираження»* й *«неформатне» телебачення*, що реалізуються у граничному бутті людини, а також *«філософське кіно»* та *«філософське телебачення»*, що виникають у метаграничному вимірі буття людини. Ці типи кіно і телебачення створюються режисером та актором, які володіють відповідними типами світогляду: буденним, особистісним та філософським.

4. «Попкорнове кіно» та інформаційно-розважальне телебачення виступають видовищем, що має на меті розважити глядача, який «споживає» побачене дійство на екрані кінотеатру чи телевізора, проте ніяк не змінюється духовно. «Попкорнове кіно» та інформаційно-розважальне телебачення є «гарячими» у видовищному плані, але залишаються «холодними» у смисловому.

5. «Кіно самовираження» лише претендує на право бути «гарячим» у видовищному та екзистенціальному плані, але фактично є «екзистенціально холодним». «Неформатне» телебачення втілює протестні ідеї телережисера і телеведучого, які не лише видають інформацію, а й аналізують її, доповнюючи це іронією, а подеколи й сарказмом. Проте в більшості випадків «неформатне» телебачення провокує зусилля лише інтелекту глядача, ніяк не актуалізуючи його духовно. Варте уваги також і «екстремальне» телебачення, яке дає людині екзистенціальну напругу від перегляду граничних випробувань та переживань героїв, що перебувають у небезпечних ситуаціях на межі життя і смерті.

6. «Неформатність» можна розуміти не як відсутність формату – визначених правил, за якими створюється програма, а як концептуальна оригінальність форми та змісту, що розрахована на глядача з особистісним світоглядом і пропонує інтелектуальний аналіз інформації, відрізняючись від маси інших телевізійних програм. У цьому контексті стає очевидним, що «екстремальне» телебачення через специфічні умови проведення змагань, а також демонстрацію граничних станів людини та їх осмислення, у широкому сенсі теж є «неформатним». «Неформатне» телебачення у широкому сенсі також є «екзистенціально холодним» через те, що пропонує раціональну маніпуляцію інтелектом або екзистенціальним досвідом людини замість пошуків істини та сенсу.

7. Філософське кіно і телебачення реалізуються у метаграничному вимірі людського буття. Філософське кіно дарує людині катарсичні переживання, натхнення та заклик до творчості власного життя. Враховуючи, що філософське кіно як різновид філософського мистецтва з необхідністю породжує катарсис, його можна назвати ще й катарсичним кіно.

8. Філософське кіно варто розділити на два види. Це – філософське кіно з *завершеним* катарсисом та філософське кіно із катарсисом *незавершеним* (*філософське завершено-катарсичне кіно* й *філософське незавершено-катарсичне кіно*). Філософське кіно з незавершеним катарсисом часто-густо виступає як *філософське поетичне кіно*, тоді як філософське кіно з завершеним катарсисом має виражену драматургію, що веде до просвітленого фіналу, в

якому відбувається розв'язання глибинних суперечностей буття людини, а тому може бути умовно назване *філософське драматургічне кіно*.

9. Філософське драматургічне кіно є одночасно і «видовищно гарячим», і «екзистенціально гарячим» – через те, що пропонує виключну концентрованість та глибину сенсу і катарсичні переживання, які спонукають людину долати свої межі, досягаючи нової якості буття й реалізації у цьому бутті. Символи, режисерські рішення та операторські прийоми у філософському завершено-катарсичному кіно не виступають самоціллю, а підкреслюють задум фільму.

10. У контексті філософського телебачення можна говорити про феномен *мистецтва телевізійного діалогу*, адже він наповнює будь-яку телевізійну програму гуманістичними сенсами та світоглядною відкритістю. Таке телебачення є зверненням до глядача як до самодостатньої і творчої особистості, а не реципієнта, який лише сприймає збуджуючі емоційні імпульси у «картинках» або раціонально обробляє інформацію.

11. Саме у метаграницному вимірі людського буття кіно і телебачення можуть стати для людини своєрідною «екранною логотерапією». Філософське кіно і філософське телебачення актуалізують пошук сенсу, духовно розвиваючи і автора, і глядача.

12. Фундаментальним завданням сучасних українських кіно і телебачення є актуалізація самостійних, вільних та мудрих глядачів із філософським світоглядом та високою моральністю. Для цього сучасна українська екранна культура повинна поєднувати видовищність з глибиною сенсу й катарсичних переживань. Це піднесе вітчизняні кіно і телебачення на новий рівень, розкриваючи усю глибину, душевну відкритість і духовну творчість українського народу.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Крилова В.О. Кіно і телебачення як проблема філософської думки ХХ-ХХІ століття / В.О. Крилова // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. Розділ «Філософські науки». – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип. 77 (№ 10). – С.194–196.

2. Крилова В.О. Проблема осмислення природи кіно і телебачення: екранна метаантропологія як методологічна стратегія / В.О. Крилова // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – Вип. 9(127). – К.: Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, 2013. – С. 166–175.

3. Крилова В.О. Екзистенціальні типи людини в сучасній екранній культурі / В.О. Крилова // Гілея: науковий вісник. Зб. наук. праць. / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2013. – Вип. 78 (№ 11). – С. 252–256.

4. Крилова В.О. Вплив кіномистецтва на природу людини / В.О. Крилова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць / гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ПП “Видавництво «Гілея»”, 2014. – Вип. 81(№ 2). – С. 209–212.

5. Крилова В.О. Типологія кіно та телебачення в координатах метаантропології / В.О. Крилова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць / гол.

ред. В.М. Вашкевич. Розділ «Філософські науки». – К.: ПП “Видавництво «Гілея»”, 2014. – Вип. 85 (№ 6). – С. 246–251.

6. Крылова В.А. Гламуризация образа современного экранного героя: экзистенциальные и метаантропологические измерения / В.А. Крылова // Социально-гуманитарный Вестник Юга России. – Краснодар: ЦСПИ «Премьер», 2014. – № 7(50). – С. 3–11.

7. Крылова В.А. Экранная метаантропология как новый методологический подход к осознанию кино и телевидения / В.А. Крылова // PRAHEMA. Проблемы визуальной семиотики. – Томск: Томский государственный педагогический университет, 2014. – № 2 (2). – С. 101–110.

8. Крилова В.О. Соціокультурні особливості телебачення як явища екранної культури. / В.О. Крилова // Збірник наукових праць звітної-наукової конференції викладачів університету за 2011 рік, 9–10 лютого 2012 року Частина 1. / Укл. Г.І. Волинка, О.В. Уваркіна, О.П. Симоненко, О.П. Ємельянова. – К: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 259–260.

АНОТАЦІЇ

Крилова В.О. Кіно і телебачення як феномени екранної культури. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропология, філософія культури. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2014.

Дисертація присвячена аналізу кіно і телебачення в контексті їх впливу на природу людини. Обґрунтовано авторську методологічну стратегію – екранну метаантропологию, що виникає на базі метаантропології як теорії буденного, граничного та метаграничного буття людини. Екранна метаантропология досліджує екзистенціальний вплив кіно і телебачення на людину, виокремлюючи не лише типи екранних творів, а й типи їх авторів та глядачів, аналізуючи відносини між ними у різних вимірах людського буття.

Запропоновано концепти «екзистенціально гарячого» та «екзистенціально холодного» кіно і телебачення, які відображають не лише зовнішнє емоційне залучення автора та глядача у екранну культуру, а й глибину сенсу, що впливає на внутрішній світ людини і світ її взаємовідносин із соціумом.

Проаналізовано феномен екранного способу життя та тенденцію гламуризації образу сучасного екранного героя.

Встановлено, що в координатах екранної метаантропології в буденному вимірі людського буття маємо маніпуляцію особистістю як у кіно, так і на телебаченні, в граничному вимірі буття людини домінує монологічне самовираження особистості, в метаграничному вимірі людського буття і кіно, і телебачення породжують катарсис як у автора, так і у глядача, сприяючи їх екзистенціальному діалогу та світоглядній відкритості, що знаменує появу «філософського кіно» й «філософського телебачення».

Ключові слова: кіно, телебачення, екранна культура, людина, особистість, автор, глядач, сенс, метаантропологія, екранна метаантропологія.

Крылова В.А. Кино и телевидение как феномены экранной культуры. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.04 – философская антропология, философия культуры. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2014.

Диссертация посвящена анализу кино и телевидения в контексте их влияния на природу человека. Обоснована авторская методологическая стратегия – экранная метаантропология, возникающая на базе метаантропологии как теории обыденного, предельного и запредельного бытия человека. Экранная метаантропология исследует экзистенциальное влияние кино и телевидения на человека, выделяя не только типы экранных произведений, но и типы их авторов и зрителей, исследуя отношения между ними в разных измерениях человеческого бытия.

Спецификой кино и телевидения как явлений экранной культуры выступает то, что зритель, а иногда и автор, идентифицируют себя с героем экранного произведения в значительно большей степени, чем с героем живописи, скульптуры или художественной фотографии. Герой является посредником между автором и зрителем в художественном пространстве экрана. Идентификация с экранным героем может существенно влиять на самоидентификацию человека, приводить к изменению самосознания и отношения к себе, что в конечном счете означает изменение мировоззрения и мироотношения.

Разработаны концепты «экзистенциально горячего» и «экзистенциально холодного» кино и телевидения, которые отражают не только внешнее эмоциональное вовлечение автора и зрителя в экранное произведение, но и глубину смысла, влияющую на внутренний мир человека и мир его взаимоотношений с социумом.

В исследовании проанализированы феномены «растворения экрана» в кино и «присутствия экрана» на телевидении. Эти концепты выражают принципиальное отличие кино и телевидения в контексте их восприятия зрителем. В кино человек воспринимает себя как соучастника действия фильма на всех онтологических уровнях, поэтому экран как будто «растворяется». На телевидении же зрелищность и информативность доминируют над драматургией и экзистенциальной глубиной, поэтому человек выполняет роль наблюдателя, что обуславливает восприятие изображения на экране телевизора как ограниченного элемента окружающего пространства.

В диссертационной работе доказано, что тесная связь наших современников с экранной культурой привела к появлению экранного образа жизни, который заключается в том, что мировосприятие человека, его внутренний мир все больше связываются с экраном. Экранные изображения, основанные на новых технологиях, глубинно соединяются с человеком, причем

не только на физическом, но и на психологическом уровне.

Проанализирована тенденция гламуризации образа современного экранного героя в современном кино и телевидении, которая заключается в акцентной отшлифованной внешности и поведении человека в пределах экранного произведения и позиционировании их как эталонных. Гламуризация экранного героя – это тенденция современной экранной культуры, характеризующая процесс обретения гламурности как внутренней выхолащенности при откровенном подчеркивании телесности, сексуальности и стильности.

Установлено, что в координатах экранной метаантропологии в обыденном измерении человеческого бытия возникает манипуляция личностью как в кино, так и на телевидении, в предельном измерении бытия человека доминирует монологическое самовыражение личности, в запредельном измерении человеческого бытия и кино, и телевидение порождают катарсис как у автора, так и у зрителя, способствуя их экзистенциальному диалогу и мировоззренческой открытости, что знаменует появление «философского кино» и «философского телевидения».

Ключевые слова: кино, телевидение, экранная культура, человек, личность, автор, зритель, смысл, метаантропология, экранная метаантропология.

Krylova V.A. Cinema and television as phenomenons of the screen culture. – Manuscript.

Dissertation for obtaining of candidat of philosophical sciences by specialty 09.00.04. – philosophical anthropology, philosophy of culture. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2014.

This research had been devoted to the analysis of cinema and television in the context of their impact on human nature. The methodological strategy of author was substantiated as a screen meta-anthropology, which is arising on the basis of the meta-anthropology as a theory of ordinary, ultimate and transcendental dimensions of human existence. The screen meta-anthropology investigates the existential impact of cinema and television on person, highlighting not only the types of the screen works, but also the types of their authors and viewers, analyzing relationship between them in the different dimensions of human existence.

The concepts of cinema and television had been offered like «hot existentially» and «cold existentially» which reflects not only the emotional involvement of the author and viewer into the screen culture, but also the depth of meaning, which affects on the inner human's world and the world of its interrelations with society.

The phenomenon of the screen lifestyle and trend of glamorization the image of the modern screen hero were analyzed.

It was established that at the coordinates of screen meta-anthropology at the ordinary dimension of human existence we have a manipulation of personality like in the cinema and by the television, the monological expression of personality was dominated in ultimate dimension of human existence, the transcendental dimension of human existence the cinema and the television produced catharsis in author as in

viewer, contributing for their existential dialogue and worldview openness which marks the appearance of «the philosophical cinema» and «the philosophical television».

Key words: cinema, television, screen culture, a man, a person, the author, a viewer, sense, meta-anthropology, screen meta-anthropology.